



ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОІППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)



Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 **В.ОЧЕРЕТЯНКО**

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації асистентів вихователів
інклюзивних груп ЗДО (новопризначені)
«Професійна адаптація та основи діяльності новопризначеного
асистента вихователя в умовах інклюзивного освітнього середовища»

Хмельницький - 2026

Розробник: Клімкіна Наталія Григорівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій ХОППО імені Анатолія Назаренка;

Синявська Ганна Олександрівна, завідувач обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти ХОППО імені Анатолія Назаренка

Напрямок підвищення кваліфікації: підвищення кваліфікації асистентів вихователів інклюзивних груп ЗДО.

Розроблено на основі професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (наказ МОН від 19.10.2021 №755-21), Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти щодо організації інклюзивної освіти (наказ МОН від 03.06.2026 № 873), Типової програми підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами (від 23 квітня №457)

Рецензенти:

Мельник Ірина Михайлівна – заступник директора КЗЗСО «Початкова школа №2 Хмельницької міської ради»

Фрига Інна Олександрівна - кандидат педагогічних наук, завідувач НМЦ професійного розвитку педагогічних працівників з охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту ХОППО ім. А. Назаренка

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації «Професійна адаптація та основи діяльності новопризначеного асистента вихователя в умовах інклюзивного освітнього середовища» зумовлена розвитком інклюзивної освіти в Україні та зростанням потреби закладів дошкільної освіти у фахівців, здатних ефективно забезпечувати підтримку дітей з особливими освітніми потребами.

Початок професійної діяльності в інклюзивній групі потребує від новопризначеного асистента вихователя не лише загальних педагогічних знань, а й розуміння власних професійних функцій, принципів інклюзивної освіти та особливостей взаємодії з дитиною, педагогами, батьками й іншими фахівцями.

Особливої значущості набуває професійна адаптація новопризначеного асистента вихователя, оскільки період входження в посаду пов'язаний із необхідністю швидко зорієнтуватися в нормативно-правових вимогах, організації освітнього процесу, документації, розподілі професійних обов'язків та особливостях роботи команди психолого-педагогічного супроводу. Програма спрямована на формування базових компетентностей, необхідних для впевненого та відповідального початку професійної діяльності.

Практика роботи в інклюзивних групах свідчить про необхідність підготовки асистента вихователя до розв'язання типових професійних ситуацій: організації підтримки дитини з особливими освітніми потребами, сприяння її участі в освітній та повсякденній діяльності, реагування на труднощі поведінки й саморегуляції, створення безпечного та психологічно комфортного середовища. Саме тому програма поєднує теоретичну підготовку з практичними завданнями, моделюванням професійних ситуацій та опануванням алгоритмів дій.

Важливою складовою професійної діяльності новопризначеного асистента вихователя є ефективна командна взаємодія. Асистент працює у співпраці з вихователем, практичним психологом, логопедом, іншими фахівцями та батьками дитини, тому має розуміти функції кожного учасника команди, межі власної відповідальності та принципи узгодження спільних дій. Програма сприяє формуванню навичок конструктивної комунікації та партнерської взаємодії, необхідних на початковому етапі професійної діяльності.

Актуальність програми також визначається необхідністю забезпечення якісного та безпечного інклюзивного освітнього середовища, у якому кожна дитина має можливість брати участь в освітньому процесі відповідно до своїх можливостей і потреб. Професійно підготовлений новопризначений асистент вихователя є важливою складовою ефективної інклюзивної практики, а системне професійне навчання сприяє його успішній адаптації до посади,

формуванню впевненості у виконанні професійних функцій та подальшому професійному розвитку.

Цільова група: асистенти вихователів інклюзивних груп ЗДО (новопризначені).

Обсяг (тривалість): 72 годин (2 кредити ЄКТС), з них лекції – 25 год; практичні заняття – 39 год., підсумкові заходи (тестування) – 8 год.

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у чотири навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість програми – до 2 тижнів. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять з персонального комп'ютера або ноутбука.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Метою підвищення кваліфікації є формування професійної готовності новопризначених асистентів вихователів інклюзивних груп до ефективного виконання посадових обов'язків та забезпечення підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти.

Програма спрямована на формування базових знань про принципи та організацію інклюзивного освітнього процесу, професійні функції та межі відповідальності асистента вихователя, особливості взаємодії з дитиною, педагогами, батьками та фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу.

Метою програми також є формування практичних умінь організовувати підтримку дитини з особливими освітніми потребами, сприяти її участі в освітній та повсякденній діяльності, створювати безпечне й підтримувальне середовище, конструктивно реагувати на типові професійні ситуації та використовувати ефективні способи комунікації.

Програма має забезпечити успішну професійну адаптацію новопризначеного асистента вихователя, його готовність до самостійного виконання професійних функцій та подальшого професійного розвитку в умовах інклюзивного освітнього середовища ЗДО.

Завдання підвищення кваліфікації:

- формування в асистентів вихователів сучасних знань про інклюзивну освіту в дошкільному середовищі, особливості розвитку дітей з ООП та принципи побудови індивідуалізованого освітнього процесу;
- розвиток умінь організовувати підтримувальне, безпечне та доступне середовище в інклюзивній групі ЗДО з урахуванням потреб кожної дитини;

- опанування практичними методами та прийомами супроводу дітей з різними типами порушень, включно з поведінковими, емоційними та комунікативними труднощами;
- формування навичок ефективної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу, зокрема з вихователями, фахівцями ІРЦ та батьками;
- розвиток компетентностей у сфері партнерської комунікації з родинами, зокрема стосовно підтримки, консультування та залучення батьків до освітньо-розвиткового процесу;
- формування здатності застосовувати сучасні інклюзивні технології, адаптації та модифікації освітніх завдань, відповідно до індивідуальних потреб дітей;
- формування готовності асистентів до роботи в умовах різних освітніх ситуацій, кризових проявів та необхідності оперативного прийняття рішень;
- формування та розвиток практичних умінь асистентів вихователів щодо застосування прикладних інструментів поведінкового менеджменту в ігровій діяльності та режимних моментах, проектування засобів візуальної підтримки самоорганізації дошкільників, опанування навичок деескалації напруги та сенсорного перевантаження, а також налагодження ефективної командної взаємодії в тріаді «вихователь – асистент вихователя – батьки».

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: інформаційно-цифрова (А3), психологічна (Б1), емоційно-етична (Б2), компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1), організаційна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- розуміє взаємозв'язок мови, культури, цінностей та ідентичності особистості;
- пояснює вплив суспільних трансформацій на мовну поведінку та мовну свідомість;
- знає принципи формування україномовного освітнього середовища;
- розуміє роль освіти у зміцненні гуманітарної безпеки та громадянської стійкості;
- застосовує норми сучасної української літературної мови та чинного правопису;
- розуміє принципи демократичної культури та громадянської освіти;
- пояснює механізми розвитку демократичної стійкості учасників освітнього процесу;
- знає нормативно-правові засади підтримки дітей з ООП у дошкільній освіті;
- розуміє роль та функції ІРЦ: оцінювання розвитку, визначення рівня підтримки, рекомендації для ЗДО;
- знає поняття «рівні підтримки» та їх значення для організації освітнього процесу;

- знає нормативні вимоги до адаптацій та модифікацій освітньої програми;
- знає права дитини з ООП та її батьків;
- розуміє принципи інклюзивного навчання та рівні педагогічної підтримки;
- знає роль ІПР та механізми її планування й реалізації;
- розуміє вимоги до ведення документації інклюзивного супроводу;
- знає особливості розвитку дітей з різними категоріями ООП (інтелектуальні, слухові, зорові, мовленнєві, рухові порушення, РАС, емоційно-поведінкові труднощі);
- знає типові освітні потреби кожної категорії;
- розуміє принципи врахування індивідуального темпу розвитку, сенсорних особливостей, рівня саморегуляції та комунікативних можливостей;
- знає емоційні та поведінкові властивості травмованої дитини;
- знає інструменти, вправи та техніки стабілізації психоемоційного стану після стресу;
- розуміє нейропсихологічні причини труднощів саморегуляції, сенсорної дезінтеграції, проявів СДУГ;
- знає критерії відмінності між віковими кризами та особливими освітніми потребами;
- знає сучасні методики менеджменту поведінки, алгоритми реагування на імпульсивність, техніки деескалації афективних спалахів;
- знає нормативно-правові засади створення безпечного освітнього середовища;
- знає законодавство щодо охорони дитинства, протидії булінгу, дискримінації та насильству;
- розуміє психологічні механізми булінгу;
- знає поняття, складники та ознаки безпечного освітнього середовища;
- знає алгоритми дій педагога у випадку булінгу, насильства, кризових ситуацій, кіберзагроз;
- розуміє принципи міжвідомчої та внутрішньо шкільної взаємодії щодо безпеки;
- знає можливості цифрових інструментів для безпечної комунікації та супроводу дітей;
- розуміє сутність психічного здоров'я, благополуччя, стресу, професійного вигорання та резильєнтності;
- знає психологічні чинники збереження психічного здоров'я в професійній діяльності та кризових ситуаціях;
- розуміє вплив емоційного навантаження на ефективність роботи педагога;
- знає сучасні методи саморегуляції, самопомоги та профілактики вигорання;
- розуміє фактори формування резильєнтності та розвитку особистісних ресурсів;
- розуміє нормативно-правові засади професійного розвитку педагогів;
- пояснює роль професійного стандарту;
- знає механізми атестації, сертифікації та моніторингу діяльності;

- розуміє принципи самооцінювання та планування індивідуальної траєкторії розвитку;
- знає інструменти професійної рефлексії;
- розуміє взаємозв'язок між благополуччям педагога, мотивацією та результативністю;
- знає теорії мотивації та чинники професійної демотивації;
- знає критерії добору вправ за віком та індивідуальними особливостями;
- розуміє принципи побудови індивідуального корекційного маршруту;
- розуміє роль командної роботи у супроводі дитини;
- знає особливості сенсомоторного розвитку дітей з ООП;
- знає роль сенсорних систем та ознаки сенсорних порушень;
- розуміє принципи організації сенсомоторного середовища;
- розуміє сутність інноваційних освітніх технологій та їх значення в інклюзивному підході;
- знає принципи універсального дизайну в навчанні (UDL);
- знає особливості використання цифрових та асистивних технологій;
- знає можливості альтернативної та додаткової комунікації;
- знає сучасні підходи до адаптації та модифікації освітнього середовища;
- розуміє переваги інтерактивних, проєктних та ігрових методів;
- знає класифікацію цифрових освітніх ресурсів та їх використання для оцінювання, зворотного зв'язку та рефлексії;
- розуміє ключові поняття ІІІ, можливості та обмеження;
- знає можливості ІІІ-асистованих інструментів для доступності освіти;
- розуміє принципи цифрової доступності;
- знає функціональні можливості мовних платформ і додатків;
- знає сутність понять «персональні дані», «конфіденційність», «цифрова безпека», «кібербезпека», «цифровий слід»;
- знає типи онлайн-загроз (фішинг, соціальна інженерія, шкідливе ПЗ, викрадення акаунтів, кібербулінг, шахрайство);
- розуміє принципи безпечного використання соцмереж, месенджерів і цифрових платформ;
- знає сучасні методи захисту пристроїв, акаунтів та ресурсів;
- знає сутність, структуру та класифікацію українських родинних цінностей;
- знає джерела етнопедагогіки (фольклор, традиції, обряди);
- знає вимоги Базового компонента щодо взаємодії з родинами та патріотичного виховання;
- розуміє особливості сприймання етнокультурного матеріалу дітьми;
- знає моделі та методи партнерської взаємодії ЗДО з батьками;
- розуміє сучасні зміни виховних пріоритетів у сім'ях.

Уміння:

- аналізувати освітні потреби дітей з ООП;
- визначати індивідуальні особливості розвитку на основі спостережень, рекомендацій ІРЦ та педагогічної діагностики;

- розпізнавати труднощі у когнітивній, мовленнєвій, соціальній, емоційній та моторній сферах;
- встановлювати зв'язок між особливостями розвитку та видами педагогічної підтримки;
- визначати освітні труднощі дітей з ООП, які здобувають дошкільну освіту;
- добирати стратегії емоційної, когнітивної, комунікативної, поведінкової та соціальної підтримки;
- створювати індивідуальні освітні траєкторії;
- складати та коригувати ІПР;
- планувати ігрову, пізнавальну, рухову, сенсорну та соціальну діяльність;
- створювати структуроване, передбачуване середовище (візуальні розклади, правила, зонування);
- використовувати поетапне навчання для формування навичок самообслуговування;
- організовувати групові та парні форми роботи;
- виявляти поведінкові та сенсорні тригери, працювати з індивідуальною картою поведінкової підтримки;
- застосовувати стратегії переключення уваги, рухового розвантаження та самозаспокоєння;
- бачити ознаки травми та коректно реагувати;
- не допускати повторної травматизації, контролювати тригери;
- легалізовувати емоційні стани дитини та повертати відчуття стабільності;
- дотримуватись принципів ненасильницької комунікації;
- застосовувати техніки емоційної саморегуляції, майндфулнес, релаксацію;
- підтримувати психологічно безпечну атмосферу;
- аналізувати власний психоемоційний стан, ознаки стресу та вигорання;
- застосовувати техніки само мотивації та відновлення ресурсів;
- планувати стратегії профілактики професійного виснаження;
- працювати з власним мисленням та формувати довгострокові внутрішні ресурси;
- аналізувати середовище щодо безпечності, інклюзивності та доступності;
- виявляти ризики булінгу, соціальної ізоляції, психоемоційного перевантаження;
- застосовувати алгоритми реагування на булінг, конфлікти, дискримінацію, кібербулінг;
- дотримуватися санітарно-гігієнічних норм, правил охорони праці та безпечної поведінки;
- розробляти локальні правила, пам'ятки, маршрути реагування;
- добирати безпечні цифрові ресурси та платформи;
- створювати персоналізовані навчальні матеріали;
- використовувати цифрові платформи для конструювання контенту;

- застосовувати ІІІ в професійній діяльності;
- розпізнавати фішингові повідомлення, шахрайські сайти, загрози цифровій безпеці;
- налаштовувати конфіденційність у соцмережах та сервісах;
- здійснювати базовий захист облікових записів;
- будувати партнерські взаємини з батьками;
- застосовувати ефективні комунікативні стратегії;
- проводити консультації, обговорювати індивідуальні потреби дитини;
- формувати команду супроводу та розподіляти обов'язки;
- співпрацювати з ІРЦ та впроваджувати рекомендації;
- впроваджувати елементи українського народознавства у діяльність дітей;
- створювати автентичний предметно-розвивальний простір (народознавчі куточки, світлиці, мінімузеї);
- укладати конспекти занять, сценарії родинних свят;
- організовувати родинно-дитячі заходи на засадах етнопедагогіки;
- модернізувати народні ігри під сучасні освітні тренди;
- створювати цифрові кейси з аудіо- та відеоматеріалами фольклору;
- добирати інноваційні технології відповідно до потреб дитини;
- використовувати цифрові ресурси та освітні платформи;
- створювати візуальні розклади, інструкції, навчальні матеріали;
- застосовувати елементи АДК;
- адаптувати завдання за допомогою сучасних технологій;
- організовувати інтерактивне та диференційоване навчання;
- оцінювати ефективність інноваційних підходів.

Цінності, ставлення:

- усвідомлення української мови як важливої складової національної та професійної ідентичності;
- готовність утверджувати цінності української культурної та мовної спадщини;
- відповідальне ставлення до мовної культури у професійній діяльності;
- розуміння власної ролі у формуванні національно-громадянської ідентичності дітей;
- готовність розвивати культуру партнерства, участі та довіри;
- протидія дезінформації, маніпуляціям та дискримінаційним практикам;
- підтримка розвитку демократичної стійкості та активної громадянської позиції учасників освітнього процесу;
- цінність гідності та унікальності кожної дитини;
- прийняття різноманітності як природної норми розвитку;
- визнання індивідуального темпу, стилю та способу навчання;
- переконання, що інклюзія — це створення умов участі для кожної дитини;
- прагнення забезпечити доступність середовища, матеріалів і комунікації;
- орієнтація на створення психологічно комфортного середовища;

- усвідомлення цінності власного психічного здоров'я;
- відповідальне ставлення до особистісного та професійного благополуччя;
- готовність до саморозвитку та вдосконалення навичок психологічної стійкості;
- відкритість до рефлексії, самопізнання та конструктивного зворотного зв'язку;
- підтримка партнерської взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу;
- визнання батьків експертами у розвитку власної дитини;
- відкритість, прозорість та етичність у спілкуванні з родинами;
- цінність командної співпраці та міждисциплінарної взаємодії;
- усвідомлення особистої відповідальності за професійний розвиток;
- позитивне ставлення до інновацій та навчання впродовж життя;
- прагнення до професійної автономії та внутрішньої мотивації;
- сприйняття професійного стандарту як орієнтира для розвитку;
- готовність до рефлексії та коригування професійних цілей;
- цінність безпеки та благополуччя всіх учасників освітнього процесу;
- нетерпимість до булінгу, дискримінації, стигматизації та мови ворожнечі;
- готовність своєчасно реагувати на загрози безпеці;
- орієнтація на створення безпечного, інклюзивного, недискримінаційного середовища;
- усвідомлення правових та етичних аспектів використання цифрових технологій;
- відповідальне ставлення до захисту персональних даних;
- критичне ставлення до інформації з цифрових каналів;
- усвідомлення ролі цифрових технологій в забезпеченні безбар'єрності;
- любов до рідного краю, повага до родини;
- цінність народних традицій, обрядів, символіки;
- готовність застосовувати етноматеріал у роботі з дітьми та батьками;
- розуміння значення культурної спадщини для формування ідентичності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

-8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;

-6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;

- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво.

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з чотирьох модулів та 25 взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, - 72, з них 25 год. – лекційні заняття, 39 год. – практичні заняття, 8 год - підсумкові заходи.

№	Назва навчальних тем	Кількість годин			
		Разом	Лекції	Практичні	Контрольні заходи
1.	Модуль 1. Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності новопризначеного асистента-вихователя. Розвиток загальних компетентностей	13	4	9	
1.1	Соціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську мову в умовах російсько-української війни	2	1	1	
1.2	Норми нового Українського правопису в діловій документації	2		2	
1.3	Родинні цінності на засадах українського народознавства	3	1	2	

1.4	Роль працівників дошкільного закладу в життєстійкості дітей (Програма «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості)	2	1	1	
1.5	Нормативно-правові акти України щодо оцінювання рівня професійного розвитку педагогічних працівників. Вимоги до кваліфікації педагогічних працівників та їх компетентностей на основі Професійного стандарту	2	1	1	
1.6	Мотиваційний потенціал новопризначеного асистента-вихователя: фактори та чинники демотивації та самомотивації професійної діяльності	2		2	
2.	Модуль 2. Психологічне благополуччя та професійна діяльність новопризначеного асистента-вихователя в інклюзивному середовищі	19	9	10	
2.1	Технологія ненасильницького спілкування: сутність та основні поняття	2	2		
2.2	Практика застосування ННС	2		2	
2.3	Роль асистента вихователя ЗДО у психосоціальній підтримці дітей під час війни / у післявоєнний час. Травмофокусоване навчання	6	3	3	
2.4	Організація безпечного освітнього середовища: основні завдання та алгоритми дій асистента-вихователя	4	2	2	
2.5	Психологічні практики самозбереження психічного здоров'я педагогів та розвитку їх резильєнтності	2	1	1	
2.6	Конструктивна взаємодія та менеджмент поведінки дітей дошкільного віку з вираженими труднощами саморегуляції	3	1	2	
3.	Модуль 3. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності	10		10	
3.1	Цифрові інструменти та рішення в професійній діяльності педагогічного працівника	2		2	
3.2	Використання цифрових інструментів для адаптації	2		2	

	розвивального контенту відповідно до потреб дітей з ООП				
3.3	Цифрові технології для підтримки дітей з ООП в інклюзивному середовищі ЗДО	2		2	
3.4	Цифрова безпека та відповідальне використання цифрових ресурсів у професійній діяльності асистента-вихователя	2		2	
3.5	Академічна доброчесність та відповідальне використання штучного інтелекту в професійній діяльності асистента-вихователя	2		2	
4.	Модуль 4. Основи професійної діяльності новопризначеного асистента-вихователя в інклюзивній групі ЗДО	20	10	10	
4.1	Психологічна підтримка дітей в умовах травматичних подій	2		2	
4.2	Стратегії педагогічної підтримки та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами	3	2	1	
4.3	Виявлення освітніх потреб та організація щоденної підтримки дітей з різними освітніми труднощами в інклюзивній групі ЗДО	2	2		
4.4	Інновації в дошкільній освіті: відповіді на виклики сьогодення	2	2		
4.5	Структура та маркери булінгу в закладі дошкільної освіти. Командна стратегія з протидії жорстокому поводженню з дитиною	2	1	1	
4.6	Участь та роль асистента вихователя в організації навчальної діяльності	3	2	1	
4.7	Методичний супровід педагогічних працівників, як компонент партнерства з фахівцями ІРЦ	2	1	1	
4.8	Педагогічна практика. «Перші кроки в професії»: моделювання типових ситуацій та відпрацювання алгоритмів діяльності асистента-вихователя в інклюзивній групі ЗДО	4		4	
5.	Підсумкові заходи	10		2	8
5.1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника	2	2		
5.2	Контроль знань (тестування)	4			4
5.3	Підсумкова конференція	4			4

Всього:	72	25	39	8
---------	----	----	----	---

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності новопризначеного асистента-вихователя. Розвиток загальних компетентностей

Тема 1.1. Соціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську мову в умовах російсько-української війни

Соціально-ментальні передумови мовного переходу з російської на українську мову в умовах війни: формування мовної свідомості, мотивація до переходу, деколонізація мислення та сприйняття української мови як маркера ідентичності. Роль соціального оточення у закріпленні україномовної практики та подоланні психологічних бар'єрів у спілкуванні.

Лінгвістичні механізми мовного переходу: подолання мовної інтерференції, усвідомлене уникнення кальок і суржику, збагачення словникового запасу через опанування природних мовних конструкцій, фразеологізмів і синонімів. Формування стійкої україномовної комунікативної практики в різних сферах спілкування

Тема 1.2. Норми нового Українського правопису в діловій документації

Норми нового Українського правопису (редакція 2019 року) та їх застосування в діловій документації. Основні зміни, спрямовані на уніфікацію мовних норм, усунення русизмів і повернення питомих рис української мови.

Фактори оновлення правопису: державна мовна політика, процеси деколонізації мовної системи, вплив глобалізації та поява нових термінів, а також суспільний запит на гендерну рівність у мові. Основні завдання правопису в діловому стилі: уніфікація та стандартизація документів, спрощення й логізація правил, забезпечення точності, однозначності та юридичної коректності офіційних текстів

Тема 1.3. Родинні цінності на засадах українського народознавства

Сутність поняття «родинні цінності» (основа формування духовно-морального фундаменту дитини та її національної ідентичності); любов до рідної землі та краю; знання свого родоводу; інтеграція народних традицій, звичаїв, усних джерел та ремесел у сучасний виховний простір ЗДО; плекання в дітях поваги до старших, любові до рідного дому, взаємодопомоги та відповідальності; перехід від теорії до практичних підходів (тренінги, майстер-класи, кейс-методи); формування готовності педагога єднати зусилля навчального закладу освіти та родини; передача етносоціокультурного досвіду від покоління до покоління через спільну діяльність дитячого садка та

сімей. Етнопедагогіка через казки, колискові та заклички; потреба у практичних інструментах для впровадження народознавства

Тема 1.4. Роль працівників дошкільного закладу в життєстійкості дітей (Програма «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості»)

Роль працівників закладу дошкільної освіти у формуванні життєстійкості дітей як основи їхньої громадянської компетентності та психологічної резильєнтності. Підходи програми «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості» до створення безпечного, інклюзивного та демократичного освітнього середовища.

Формування у дітей раннього та дошкільного віку навичок емпатії, співпраці, дотримання правил і першого досвіду участі в ухваленні рішень. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти з батьками як умова формування демократичних цінностей і підтримки розвитку стійкої, соціально адаптованої особистості

Тема 1.5. Нормативно-правові акти України щодо оцінювання рівня професійного розвитку педагогічних працівників. Вимоги до кваліфікації педагогічних працівників та їх компетентностей на основі професійного стандарту

Нормативно-правові засади оцінювання професійного розвитку педагогічних працівників в Україні. Роль атестації та сертифікації як інструментів оцінювання професійної діяльності відповідно до чинного законодавства.

Професійний стандарт педагога як основа визначення вимог до кваліфікації та компетентностей. Самоаналіз професійної діяльності відповідно до професійного стандарту, усвідомлення нормативних орієнтирів професійного зростання та планування індивідуальної освітньої траєкторії

Тема 1.6. Мотиваційний потенціал новопризначеного асистента-вихователя: фактори та чинники демотивації та самомотивації професійної діяльності

Мотиваційний потенціал педагога: сутність, структура та його роль у забезпеченні якості освітнього процесу й професійного розвитку. Внутрішні й зовнішні чинники професійної мотивації, її зв'язок із компетентністю, педагогічною майстерністю та самореалізацією.

Фактори демотивації педагогів, їх прояви та наслідки. Інструменти самомотивації, саморегуляції та рефлексії як засоби розвитку професійної стійкості, підтримки внутрішньої мотивації та запобігання емоційному виснаженню в умовах безперервного професійного розвитку

МОДУЛЬ 2.

Психологічне благополуччя та професійна діяльність новопризначеного асистента-вихователя в інклюзивному середовищі

Тема 2.1. Технологія ненасильницького спілкування: сутність та основні поняття

Сутність і принципи ненасильницького спілкування; основні компоненти ННС: спостереження, почуття, потреби, прохання; особливості емпатійного слухання та конструктивного висловлення думок і потреб; використання «я-повідомлень» у професійній взаємодії; роль ННС у створенні безпечного та доброзичливого освітнього середовища

Тема 2.2. Практика застосування ННС

Чотири правила спілкування без агресії Маршала Розенберга. Принципи ННС. Три стадії ставлення до інших людей: емоційне рабство, емоційний виклик, емоційна свобода. Компоненти ННС. Алгоритм дій практики застосування методу ненасильницького спілкування. Важлива складова ННС: емпатичне слухання. Критика: чотири варіанти реакції на критику. Приклади реагування методом ненасильницького спілкування

Тема 2.3. Роль асистента вихователя ЗДО у психосоціальній підтримці дітей під час війни / у післявоєнний час. Травмофокусоване навчання

Психологічні та конструктивні підходи педагога як запорука створення безпечного простору для дитини. Роль педагога як емоційного провідника для дитини. Повернення в дитини відчуття контролю і безпеки. Практичні інструменти асистента вихователя ЗДО у роботі з дітьми з ООП (емоційні паузи, легалізація емоцій, зниження когнітивного навантаження).

Травмофокусоване навчання як підхід, який замінює ключове питання педагога до дитини з «Що з тобою не так» на «Що з тобою сталося?». Основні підвалини підходу: безпека, зв'язок та саморегуляція

Тема 2.4. Організація безпечного освітнього середовища: основні завдання та алгоритми дій асистента-вихователя

Нормативно-правові засади забезпечення безпечного освітнього середовища в закладі освіти. Організація безпечного, інклюзивного та здоров'язбережувального освітнього середовища. Вимоги до професійної діяльності педагогічного працівника щодо забезпечення безпеки освітнього процесу в умовах різних форм здобуття освіти. Ризики освітнього середовища та їх типологія (фізичні, психологічні, соціальні, інформаційні, цифрові). Організаційні механізми попередження та реагування на випадки булінгу, насильства, дискримінації, кіберзагроз. Алгоритми дій педагогічного працівника у кризових та небезпечних ситуаціях. Формування культури безпечної поведінки та відповідального ставлення до збереження життя і здоров'я здобувачів освіти

Тема 2.5 Психологічні практики самозбереження психічного здоров'я педагогів та розвитку їх резильєнтності

Формування в педагогічних працівників компетентностей щодо підтримки психічного здоров'я, власного психологічного благополуччя, профілактики професійного вигорання та ефективного подолання стресу в умовах сучасних суспільних і професійних викликів. Розвиток резильєнтності як здатності адаптуватися до змін, відновлювати внутрішні ресурси після кризових ситуацій та зберігати професійну ефективність в умовах підвищеного психоемоційного навантаження.

Знання і застосування сучасних підходів до психогігієни педагогічної діяльності, технік емоційної саморегуляції, управління стресом, підтримки ресурсного стану та розвитку навичок самодопомоги, збереження психічного здоров'я. Використання практик, що сприятимуть підвищенню психологічної стійкості педагогів, зміцненню їхньої професійної мотивації та забезпеченню якісної освітньої діяльності в умовах воєнного стану, соціальної невизначеності та трансформації освіти

Тема 2.6 Конструктивна взаємодія та менеджмент поведінки дітей дошкільного віку з вираженими труднощами саморегуляції

Категорії (типи) особливих освітніх потреб: загальна характеристика вірогідного прояву в ЗДО, рівень підтримки. Психофізіологічні причини труднощів саморегуляції, сенсорної інтеграції та дефіциту виконавчих функцій у дошкільників; модифікація ігрового та режимного середовища шляхом мінімізації сенсорних тригерів, впровадження інструментів візуальної підтримки (покрокових алгоритмів режимних моментів, візуальних розкладів занять і прогулянок, карт-схем вільної гри) та облаштування осередків сенсорного спокою; стратегії поведінкового менеджменту в ЗДО, зокрема специфіка формулювання коротких ігрових інструкцій, системи позитивного підкріплення бажаної поведінки та техніки деескалації гострих проявів (імпульсивності, сенсорного перевантаження, афективних спалахів); наскрізна взаємодія в команді «вихователь – асистент вихователя – батьки» та методики збереження психоемоційного ресурсу асистента вихователя. Категорії (типи) особливих освітніх потреб: загальна характеристика вірогідного прояву в ЗДО, рівень підтримки. Психофізіологічні причини труднощів саморегуляції, сенсорної інтеграції та дефіциту виконавчих функцій у дошкільників; модифікація ігрового та режимного середовища шляхом мінімізації сенсорних тригерів, впровадження інструментів візуальної підтримки (покрокових алгоритмів режимних моментів, візуальних розкладів занять і прогулянок, карт-схем вільної гри) та облаштування осередків сенсорного спокою; стратегії поведінкового менеджменту в ЗДО, зокрема специфіка формулювання коротких ігрових інструкцій, системи позитивного підкріплення бажаної поведінки та техніки деескалації гострих проявів (імпульсивності, сенсорного перевантаження, афективних спалахів); наскрізна

взаємодія в команді «вихователь – асистент вихователя – батьки» та методики збереження психоемоційного ресурсу асистента вихователя

МОДУЛЬ 3

Розвиток інформаційно-цифрової компетентності

Тема 3.1. Цифрові інструменти та рішення в професійній діяльності педагогічного працівника

Добір електронних (цифрових) освітніх ресурсів з урахуванням мети навчання, вікових особливостей та освітніх потреб здобувачів освіти. Модифікація електронних (цифрових) освітніх ресурсів для досягнення навчальних цілей. Використання цифрових платформ як конструктора навчального контенту. Принципи академічної доброчесності у використанні цифрових матеріалів

Тема 3.2. Використання цифрових інструментів для адаптації розвивального контенту відповідно до потреб дітей з ООП

Практичні аспекти застосування сучасних генеративних технологій та цифрових рішень для оптимізації професійної діяльності педагогів ЗДО в інклюзивних групах. Алгоритми використання штучного інтелекту для диференціації та спрощення ігрового, мовленнєвого й дидактичного контенту під індивідуальні програми розвитку (ІПР) вихованців. Стратегії швидкої візуалізації матеріалів: створення за допомогою ШІ карток-підказок для самообслуговування, соціальних історій (про правила поведінки в групі, обід, сон), шаблонів для творчості та інтерактивних наочних посібників. Можливості платформи NotebookLM як персонального цифрового асистента вихователя для структурування нормативних документів ЗДО, аналізу протоколів команди супроводу та швидкої генерації індивідуальних розвивальних завдань на основі завантажених джерел

Тема 3.3. Цифрові технології для підтримки дітей з ООП в інклюзивному середовищі ЗДО

Добір цифрових інструментів підтримки інклюзивного навчання з урахуванням мети навчання, вікових особливостей та освітніх потреб здобувачів освіти. Використання VR/AR технологій, мовних застосунків та адаптивних сервісів з урахуванням освітніх потреб дітей

Тема 3.4. Цифрова безпека та відповідальне використання цифрових ресурсів у професійній діяльності асистента-вихователя

Персональні та корпоративні дані, їх конфіденційність. Небезпека в цифровому просторі. Онлайн-злочини в цифровому суспільстві та запобігання їм. Кібербезпека. Кібергігієна. Типи онлайн-загроз та відповідні механізми реагування. Відповідальна та безпечна поведінка в цифровому просторі. Безпечне використання соціальних мереж та месенджерів у освітньому

процесі. Захист цифрових пристроїв, персональних даних і електронних (цифрових) освітніх ресурсів. Захист акаунтів від зламу

Тема 3.5. Академічна доброчесність та відповідальне використання штучного інтелекту в професійній діяльності асистента-вихователя

Поняття штучного інтелекту: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природної мови, генеративний ШІ. Ключові ШІ-технології та їхні можливості та обмеження. Роль ШІ у цифровій трансформації освіти. Вплив ШІ на освітні процеси: автоматизація рутинних завдань, персоналізоване навчання, адаптивні системи. ШІ як інструмент для педагога: огляд освітніх ШІ-інструментів та платформ. Роль педагогічного працівника в умовах використання ШІ в освітньому процесі. Сутність принципів академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Етичні аспекти застосування ШІ, запобігання плагіату, правила цитування та відповідального використання контенту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Практичні рекомендації щодо інтеграції ШІ в освітній процес із дотриманням принципів академічної доброчесності

МОДУЛЬ 4

Основи професійної діяльності новопризначеного асистента-вихователя в інклюзивній групі ЗДО

Тема 4.1. Особливості психологічної підтримки дітей, які переживають травмівні події: практичні дії асистента-вихователя

Поняття психологічної травми та її вплив на розвиток і життєдіяльність дитини. Особливості переживання дитиною травмівного досвіду. Методи та інструменти психологічної підтримки дітей із травмівним досвідом

Тема 4.2. Основи педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами: завдання та алгоритми діяльності асистента-вихователя

Створення індивідуалізованого, безпечного та стимулювального середовища, в якому дитина може розвиватися у власному темпі. Забезпечення асистентом вихователя адаптації освітнього процесу, відповідно до можливостей та потреб дитини, застосування методів диференційованого підходу, підтримка та розвиток базових навичок-комунікаційних, соціальних, емоційних та когнітивних. Спостереження за динамікою розвитку, вчасне виявлення труднощів, взаємодія з вихователем, командою психолого-педагогічного супроводу та родиною для узгодження підходів і корекційних стратегій.

Участь особливої дитини у спільних видах діяльності та розвиток сильних сторін дитини. Підтримка асистента вихователя дитини з ООП під час ігрових, пізнавальних. Рухових та побутових активностей. Опанування нових

дій дитиною через поетапні інструкції, моделювання та підкріплення успіхів. Формування самостійності, розвитку навичок взаємодії з однолітками, подолання бар'єрів у сприйнятті інформації та виконання завдань

Тема 4.3. Виявлення освітніх потреб та організація щоденної підтримки дітей з різними освітніми труднощами в інклюзивній групі ЗДО

Сутність педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами, які мають різні освітні труднощі (фізичні, функціональні, інтелектуальні, навчальні, соціоадаптаційні) в ЗДО. Принципи інклюзивного навчання, забезпечення універсального дизайну. Індивідуалізації навчання та використання практичних інструментів підтримки дітей з особливими освітніми потребами, які мають різні освітні труднощі в ЗДО

Тема 4.4. Інновації в дошкільній освіті: відповіді на виклики сьогодення

Впровадження нового законодавства. Закон України «Про дошкільну освіту» (2024р.). Визначення понять: доступність дошкільної освіти, заклад дошкільної освіти (види, типи, вимоги до організації освітнього процесу): компетентність; освітня послуга; освітня програма; парціальна програма; результати навчання; територіальна доступність; якість дошкільної освіти; якість освітнього процесу. Розвиток життєвих навичок. Порівняльна характеристика Базового компонента дошкільної освіти та Державного стандарту. Мета, завдання та основні результати розвитку компетентностей дітей за вимогами стандарту. Безперервне навчання. Науково-методологічні засади та стратегічні орієнтири неперервного професійного розвитку педагогічних працівників у контексті сучасної освітньої реформи. Форми професійного розвитку педагога: самоосвіта, консультування, вивчення перспективного педагогічного досвіду, атестація, курси підвищення кваліфікації. Цифровізація та Штучний Інтелект. Огляд безпечних та віковідповідних сервісів, мультимедійних ресурсів і платформ для організації освітньої діяльності, раннього розвитку та візуалізації навчального матеріалу. Соціально-емоційне навчання (SEL). Емоційний інтелект, як вміння дитини розуміти власні почуття та співпереживати іншим. Критичне мислення: в дошкільному віці дітей вчать ставити запитання та шукати відповіді через гру (STEAM-підхід). Гейміфікація – навчання через гру, граючись навчаємо.

Тема 4.5. Розпізнавання булінгу, жорстокого поводження та інших ризиків для дитини: алгоритм дій асистента-вихователя

Анатомія булінгу: визначення, типи, ознаки, механізм цькування. Психологічні аспекти проявів насильницької моделі поведінки у дітей

дошкільного віку. Алгоритм дій у випадку виявлення булінгу. Системна спільнодія учасників освітнього процесу щодо запобігання насильству в закладі дошкільної освіти

Тема 4.6. Організація участі дитини з ООП в освітній діяльності: роль і практичні дії асистента-вихователя

Участь та роль асистента вихователя в організації навчальної діяльності. Поняття «адаптація» та «модифікація». Практичні рекомендації щодо здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікації змісту освітніх напрямів відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти для осіб з ООП з метою досягнення результатів навчання

Тема 4.7. Методичний супровід педагогічних працівників як компонент партнерства з фахівцями ІРЦ

Сутність та алгоритми фахової підтримки асистентів вихователів з боку Інклюзивно-ресурсного центру для успішної адаптації освітнього процесу під потреби дітей з особливими освітніми потребами. Партнерство ІРЦ та закладу освіти. Подолання професійних бар'єрів: методи профілактики професійного вигорання, алгоритми вирішення складних поведінкових та комунікативних ситуацій в інклюзивних групах

Тема 4.8. «Перші кроки в професії»: моделювання типових ситуацій та відпрацювання алгоритмів діяльності асистента-вихователя в інклюзивній групі ЗДО

Створення безпечного психоемоційного простору як запорука ефективної організації навчання в інклюзивному середовищі ЗДО. Аналіз кейсу «Концептуальні основи: від «інтеграції» до «включення»».

Виконання практичних завдань, спрямованих на аналіз простору та створення конкретних матеріалів. Спостереження за дитиною з ООП в різних ситуаціях (складання карти бар'єрів та ресурсів). Аудит інклюзивного простору дитячої групи (здійснення оцінки розвивального середовища та складання чек-листів пропозицій щодо покращення простору).

Створення прийомів та матеріалів, які полегшують організацію навчання. Апробація методів у роботі з дітьми (моделювання ситуацій успіху, організація та проведення комунікативних ігор, спрямованих на взаємодію дітей з ООП з іншими однолітками в групі).

Виконання завдання, пов'язаного із підбором та аналізом специфічних прийомів організації роботи в дитячій групі. Гра, сенсорика, адаптація режимних моментів. Розробка практичних вправ чи кейсів з наступної тематики: «Соціалізація та міжособистісна взаємодія», «Психосоціальна підтримка та емоційна безпека»

Орієнтовний перелік практичних завдань

- Рефлексія власного мовного шляху.
- Аналіз змін мовної поведінки.
- Самооцінка мовної компетентності.
- Розроблення плану особистого мовного розвитку на рік.
- Аналіз кейсу «Поведінкові сигнали»: визначення причин поведінки, формулювання потреб, добір стратегій підтримки.
- Аналіз поведінкових і сенсорних тригерів дошкільника та розробка алгоритму супроводу під час режимних моментів.
- Вправа «Модифікуй завдання»: адаптація дошкільних завдань для різних типів ООП (РАС, порушення слуху, інтелектуальні порушення, ПОР).
- Трансформація складних інструкцій у короткі ігрові алгоритми дій.
- Розробка візуальних систем позитивного підкріплення («Спочатку – Потім», картки успіху).
- Вправа «Сенсорна карта дитини»: визначення тригерів, ресурсів, стратегій.
- Вправи на стабілізацію: «Скеля», «Стопи в підлогу», «Твердий предмет».
- Техніки для зниження напруги: «Какао», «Макарони», «Мокре цуценя».
- Розробка індивідуальних стратегій підтримки в ситуаціях емоційної напруги.
- Рольова гра «Педагогічна підтримка в моменті»: реагування на складні ситуації (збудження, відмова, труднощі старту).
- Вправа «Поясни свій вибір»: обґрунтування педагогічних рішень.
- Міні-воркшоп «Візуальні підказки та розклади»: створення розкладу, карток-підказок, карток емоцій.
- Розробка візуального розкладу для дошкільника / учня початкової школи.
- Конструювання візуальних алгоритмів самообслуговування (умивання, вдягання).
- Створення карток PECS, соціальних історій, візуальних алгоритмів режимних процесів.
- Аналіз педагогічних ситуацій у контексті війни / післявоєнного часу.
- Кейс «Моделі комунікації»: визначення емоційних реакцій на різні стилі спілкування.
- Практика ННС (ненасильницького спілкування): розбір ситуацій за алгоритмом Маршалла Розенберга; аналіз реакцій на критику; представлення власного кейсу ННС.
- Вправи для експрес-діагностики стресу та вигорання.
- Техніки релаксації: Джекобсон, майндфулнес, арт-терапія, експресивне письмо.
- Рефлексивні практики.
- Рефлексивний щоденник щодо підтримки життєстійкості дитини.

- Список власних чинників демотивації та самомотивації.
- Програма розвитку самомотивації на рік (цілі, індикатори, механізми підтримки).
- Алгоритм дій педагога щодо подолання демотивації або виснаження.
- Кейс «Професійне вигорання педагога»: причини, наслідки, шляхи відновлення.
- Створення методичного продукту: чек-лист або рекомендації щодо самомотивації.
- Асоціативний куш «Генетичний код української родини».
- Педагогічний конструктор «Народна мудрість»: робота з прислів'ями.
- Кейс-метод «Бабусина скриня»: створення ритуалів і мінізанять.
- Психогімнастика «Родинне коло»: виконання етноігор для розвитку емпатії.
- Проектна майстерня «Співпраця з батьками»: сімейна книга «Рецепти моєї бабусі»; вечір «Батьківські обереги»; створення родовідного дерева (цифрового або паперового).
- Вправа «Поясни свій вибір»: добір цифрових інструментів за критеріями доступності та віку.
- «Нове життя ваших файлів»: перетворення Word/PDF/PowerPoint у візуальний матеріал.
- «Створення власного цифрового контенту»: створення електронних ресурсів.
- Використання ШІ для автоматизації рутинних завдань.
- Моделювання промптів для адаптації казок, віршів, інструкцій.
- Проектування персонального цифрового асистента вихователя на NotebookLM.
- Вправа «Створи аудіо»: генерування історії та створення аудіофайлу.
- «EdTech для інклюзії»: аналіз VR/AR, мовних сервісів, адаптивних додатків.
- «Індивідуальна траєкторія цифрової підтримки»: створення маршруту цифрової підтримки для дитини з ООП.
- «Мій безпечний цифровий слід»: чек-лист цифрової поведінки.
- «STOP Булінг»: аналіз кейсу кібербулінгу та план дій.
- «Фішинг чи безпечне повідомлення?»: визначення підозрілих ознак.
- «Кіберщит педагога»: аудит безпеки пристроїв.
- «Приватний режим: ON»: налаштування конфіденційності профілю.
- Аналіз нормативно-правової бази з протидії булінгу.
- Воркшоп причин виникнення цькування.
- Ситуаційне завдання «Нетипові характеристики учасників булінгової ситуації».
- Практичне завдання «Маршрут дій закладу освіти».
- Методика незавершених речень «Психологічна безпека освітнього середовища — це...».

- Інтерактивна вправа «Виміри безпеки освітнього середовища».
- Напрацювання принципів моделювання психологічно безпечного середовища.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / наук. кер. Т. О. Піроженко. Київ, 2021. 37 с.
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
3. Лист Міністерства освіти і науки України від 29.12.2021 «Про методичні рекомендації для фахівців ІРЦ та педагогічних працівників ЗЗСО щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі».
4. Лист Міністерства освіти і науки України від 08.09.2025 № 1/18593-25 «Щодо організації дошкільної освіти дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах».
5. Методичні рекомендації щодо організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти. Київ, 2021.
6. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти, затверджений наказом МОН України від 28.12.2019 № 1646.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» (редакція від 31.10.2025).
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми: Закон України від 06.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-20#n109>
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2018 № 2657-VIII.
10. Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 № 8030. Київ: Офіційний портал Верховної Ради України, 2024.
11. Про затвердження Положення про асистента дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти: Наказ МОН України від 20.03.2025 № 474.
12. Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту: Наказ МОН України від 09.12.2024 № 1713, зареєстрований у Мін'юсті 23.12.2024 № 1982/43327.
13. Про затвердження Положення про форму здобуття дошкільної освіти — педагогічний патронаж: Наказ МОН України від 23.06.2025 № 895.
14. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової

компетентності: Наказ МОН України від 03.06.2026 № 871. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-ta-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-z-rozvytku-tsyfrovoi-kompetentnosti/>

15. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

16. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 301-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text>

17. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (zakon.rada.gov.ua in Bing)

18. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

19. Про схвалення Концепції цифрової гігієни дітей дошкільного віку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.05.2025 № 432-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2025-%D1%80#Text>

20. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р.

21. Про затвердження плану заходів на 2021 і 2022 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 № 883-р.

22. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ МОН України від 29.05.2025 № 787.

Основна література

1. Андрєєнкова В. Л., Аносова Ю. В., Байдик В. В. та ін. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 194 с.

2. Андрєєнкова В. Л., Мельничук В. О., Калашник О. А. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід : методичний посібник. Київ : ТОВ «Агентство “Україна”», 2019. 132 с.

3. Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. Г., Гриців І. П., Мельничук О. В., Харківська Т. А. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу : навч.-метод. посіб. Київ, 2023. 149 с.

4. Байдик В. В., Гопкало Ю. П., Корнієнко І. О. та ін. Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування : практичний

- посібник. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 134 с.
5. Барабашук Г. В., Боднар І. П. Особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стратегій поведінки у вирішенні конфліктної ситуації педагогами ЗДО // Науковий вісник УжНУ. Серія: Психологія. 2024. № 1. С. 71–75.
 6. Беба Ю. Мистецтво ННС. Що таке ненасильницьке спілкування. URL: <https://nus.org.ua>
 7. Богданов С. О., Гніда Т. Б., Залеська О. В. та ін. Безпечний простір. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів : навч.-метод. посіб. Київ : ПУЛЬСАРИ, 2021. 368 с.
 8. Бондарчук О., Пінчук Н. Професійне психологічне благополуччя педагогів та особливості його забезпечення в кризових умовах // Київський журнал сучасної психології та психотерапії. 2023. Т. 5. № 1. С. 5–14.
 9. Булгакова О., Савченкова М. Психологічні можливості підтримки дітей, які перенесли травматичний досвід. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2022/4_2022/5.pdf ([scienceandeducation.pdpu.edu.ua](https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2022/4_2022/5.pdf) in Bing)
 10. Береговська Л. В., Данилюк О. С., Залеська І. І. та ін. Булінг у дитячому середовищі: запобігання та протидія. Антибулінг. Практичні заняття. Київ : Шкільний світ, 2019. 150 с.
 11. Батьківство без стресу : посібник для спеціалістів. Київ : ЮНІСЕФ Україна, 2024. 224 с.
 12. Батьківські навички. Підтримка дітей у подоланні стресу : посібник для батьків. Київ : ЮНІСЕФ Україна, 2024. 128 с.
 13. Вааранен-Валконен Н., Заварова Н. Психологічна підтримка та допомога дітям, які пережили травматичні події : навч.-метод. посіб. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054602.pdf> ([files.znu.edu.ua](https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054602.pdf) in Bing)
 14. Варецька О., Хаустова О. Розвиток готовності педагогів до роботи в інклюзивному середовищі // Молодь і ринок. 2023. № 3.
 15. Возніцина К., Литвиненко Л. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Київ, 2023. 164 с.
 16. Головатенко Т. Освітологічний вимір концепту “травма-інформоване навчання” // Перспективи та інновації науки. 2023. № 8(26). С. 65–78.
 17. Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання // Освітологія. 2023. № 12. С. 42–54.
 18. Головаха Є., Дембіцький С. Українське суспільство в умовах війни : колективна монографія. Київ : Інститут соціології НАН України, 2024.
 19. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. С. 56–72.
 20. Доценко С., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т., Корнієнко М. Штучний інтелект — асистент сучасного вчителя : навч. посіб. Харків : Ранок, 2025. 176 с.

21. Жао Д., Ніколенко О., Жданова-Неділько О., Ніколенко К. Особливості психологічного та професійного стану українських учителів під час війни та потенціал моріта-терапії // Витоки педагогічної майстерності. 2024. Вип. 34. С. 73–80.
22. Інклюзивна освіта : навч.-метод. посіб. / ред. Л. Савчук, О. Таран. Київ : Університет «Україна», 2021. 212 с.
23. Інструктивно-методичні рекомендації щодо використання технологій ІІІ в ЗЗСО : проєкт МОНУ. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf> (mon.gov.ua in Bing)
24. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни : навч.-метод. посіб. Київ : Інститут психології НАПН України, 2023. 124 с.
25. Карамушка Л. М. та ін. Технології забезпечення психічного благополуччя освітнього персоналу в умовах війни та післявоєнного відновлення : монографія. Київ, 2025. 70 с.
26. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник : практичний посібник. Київ : Інститут психології НАПН України, 2023. 25 с.
27. Костюк А. В. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку // Науковий вісник ХДУ. 2014. № 2. С. 85–89.
28. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю закладу освіти // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1(7). С. 165–171.
29. Лемко Г. І. Засоби українського народознавства як чинник родинного виховання дітей.
30. Лен Е. В., Сівертсен А. Г. Значення дитячих садків для життєстійкості. Норвегія, 2022.
31. Лист МОНУ від 29.12.2021 «Про методичні рекомендації для фахівців ІРЦ...».
32. Макаренко О., Островська О. Родинні цінності : навчально-методичний комплекс.
33. Масенко Л. Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні. Київ : Кліо, 2021.
34. Мельничук В., Флерковська О., Черниш О., Чуприна О. Психологічна хвилинка : методичний посібник. 2022. 86 с.
35. Морзе Н. В., Бойко М. А., Струтинська О. В., Смирнова-Трибульська Є. М. Цифрова компетентність вчителів у галузі ІІІ // Відкрите освітнє е-середовище. 2024. № 16. С. 76–91.
36. Овчаренко О. Ю. Психологія стресу та стресових розладів : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2023. 266 с.
37. Олексенко С. В., Сабол Д. М., Хоменко О. А. Професійний саморозвиток педагогів: мотиви, ресурси, засоби підтримки // Modern Engineering and Innovative Technologies. 2025. № 41. С. 33–42.

38. Олексенко С. В. Професійне зростання педагогів: посилюємо мотивацію // Практичний психолог: дитячий садок. 2020. № 9. С. 21–27.
39. Павлик Н. В. Гармонізація психологічного здоров'я педагогів в умовах війни : практичний посібник. Київ : Інтерсервіс, 2025. 128 с.
40. Панок В. Г., Марухина І. В., Рибалка В. В. та ін. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2022. 192 с.
41. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : Агенство «Україна», 2019. 300 с.
42. Пістун Т. Рідна моя Україна : виховні бесіди, календарні свята, сценарії.
43. Сак Т., Куза І., Литвиненко О. Дошкільна освіта дітей з особливими освітніми потребами : метод. рек. Київ : МОН України, 2022. 96 с.
44. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка.
45. Тавровецька Н. І. Взаємозв'язок професійного вигорання педагогів із ціннісно-сисловою сферою // Проблеми сучасної психології. 2020. Вип. 49. С. 296–321.
46. Титаренко С. Взаємодія ЗДО з родинами дітей з ООП // Acta Paedagogica Volyniensis. 2025. № 3.
47. Фаласеніді Т. М., Козак М. Я. Порушення сенсорної інтеграції у дітей з особливими потребами // Молодий вчений. 2017. № 9(49). С. 102–105.
48. Федосова А. В. Ефективний самоменеджмент як стратегія професійного розвитку педагога // Вересень. 2025. № 3. С. 58–67.
49. Фрицюк В. А. Професійний саморозвиток педагога: акмеологічний та аксіологічний підходи // Наукові записки ВДПУ. 2025. Вип. 81. С. 27–31.
50. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти : методичний посібник. ДСЯО України, 2023. 86 с.
51. Шульга Т. В. Емоційна культура сучасного фахівця дошкільної освіти // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2019. Вип. 52. С. 36–52.

Додаткова література

1. Амеліна О. О. Національні і родинні цінності на уроках літератури : методичні рекомендації щодо формування моральних орієнтирів молоді засобами художнього слова.
2. Амеліна О. О. Національні і родинні цінності на уроках літератури : методичні рекомендації.
3. Амеліна О. О. Національні і родинні цінності на уроках літератури.
4. Базові знання з кібергігієни. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/basic-knowledge-of-cyber-hygiene> Дата звернення: 16.06.2026.
5. Головатенко Т. Реалізація принципів травма-інформованого середовища // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2023. № 39(1). С. 80–86.

6. Діти з особливими освітніми потребами: розвиток, навчання, підтримка : наук.-практ. зб. / ред. І. Куза, О. Литвиненко. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023. 156 с.
7. Довженко О. Зачарована Десна.
8. Іван Нечуй-Левицький. Кайдашева сім'я.
9. Інклюзивний простір у закладі дошкільної освіти : практ. посіб. / О. Хомич, Н. Софій, Л. Прохоренко. Київ : МОН України, 2021. 84 с.
10. Кібергігієна: як захиститися від фішингу. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/kibergigiena-ak-zahistitisa-vid-fisingu> Дата звернення: 16.06.2026.
11. Кур'ята Н. Дзвінка. Українка, народжена в СРСР.
12. Михайло Стельмахович. Гуси-лебеді летять.
13. Онлайн-безпека для освітян. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/simulators/onlajn-bezpeka-dla-osvitan> Дата звернення: 16.06.2026.
14. Організація освітнього процесу дітей з особливими потребами в інклюзивному середовищі : метод. посіб. / ред. Т. Сак. Київ : ІМЗО, 2020. 120 с.
15. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору // Фізико-математична освіта. 2022. Т. 35. № 3. С. 65–70. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/article/view/179/120> Дата звернення: 22.06.2026.
16. Сологуб О. С. ІКТ в освіті : YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96> (youtube.com in Bing) Дата звернення: 16.06.2026.
17. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах воєнного стану / Школяр Л., Михайлюченко А. // Humanitas. 2023. № 5.